

**Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
Факультет фортепіано, джазу та популярної музики
Кафедра джазу та популярної музики**

Балух Юрій Тарасович

**SMOOTH-ДЖАЗ В КОНТЕКСТІ СТИЛЬОВИХ ПОШУКІВ
СУЧАСНОГО ДЖАЗОВОГО МИСТЕЦТВА.**

**Спеціальність 025 – Музичне мистецтво
Профілізація – Джазові оркестрові інструменти**

Бакалаврська робота

Науковий керівник –
Беркій Ольга Володимирівна
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри джазу
та популярної музики

Рецензент –
Войтович Олександр Орестович
кандидат мистецтвознавства
доцент кафедри джазу
та популярної музики

Львів – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ SMOOTH-ДЖАЗУ.....	6
1.1 Передумови формування стилю.....	6
1.2 Становлення стилю (70-ті роки) – кросовер.....	8
РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС РОЗВИТКУ SMOOTH-ДЖАЗУ ВІД 80-Х РОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ.....	12
2.1 Yurpie-культура в контексті розвитку smooth-джазу.....	12
2.2 «Золота доба» smooth-джазу (80-90-ті роки).....	13
2.3 Період пошуків і трансформацій smooth-джазу (від 2000).....	16
2.4 Розвиток smooth-джазу в Україні.....	18
РОЗДІЛ 3. ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ ЗАСАДИ SMOOTH-ДЖАЗУ.....	22
3.1 Звукова естетика smooth-джазу.....	22
3.2 Система художніх принципів та стильових ознак.....	23
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32

ВСТУП

Актуальність. Smooth-джаз (смус-джаз) посідає особливе місце в панорамі сучасного джазового мистецтва, відображаючи важливі трансформації джазової естетики кінця XX – початку XXI століття. Цей напрямок, що сформувався на перетині джазу, фанку, соулу та R&B, демонструє унікальний приклад взаємодії художньої традиції з комерційними запитами сучасної музичної індустрії.

Smooth-джаз еволюціонував і адаптувався протягом багатьох років, демонструючи свою незмінну привабливість і захоплюючи широку аудиторію. Від його мейнстрімної популярності у 1980-х роках до запровадження електронних елементів у 1990-х, адаптації World music та латиноамериканських ритмів у 2000-х, а врешті, повернення до більш органічного та душевного звучання, жанр довів свою адаптивність. Відомі виконавці smooth-джазу Гровер Вашингтон-молодший, Кенні Джі, Дейв Коз, Fourplay і Боні Джеймс, а також неперевершені композиції «Just the Two of Us», «Songbird», «You Make Me Smile», «101 Eastbound» та «Body Language» продовжують захоплювати аудиторію мелодичною красою, проникливістю, елегантним, витонченим звучанням, атмосферою затишку та комфорту.

Сьогодні smooth-джаз існує як впливовий музичний напрямок світового джазу, який продовжує розвиватися і надихати нові покоління слухачів і має відповідну актуальну нішу в Україні. Однак, в українському музикознавстві досі відсутні системні дослідження цього явища, що створює значну прогалину в осмисленні сучасних процесів національної музичної культури і контрастує з реальним художнім та комерційним успіхом українських smooth-джазових проєктів на міжнародній арені. Це й стало причиною вибору відповідної теми бакалаврської роботи.

Висвітлення особливостей виникнення і розвитку smooth-джазу дозволить глибше зрозуміти складні процеси еволюції музичного мистецтва в умовах глобалізованого світу, динаміку взаємодії мистецьких практик з культурною індустрією та зміну естетичних парадигм.

Метою даного дослідження є характеристика історичних, естетичних та стильових особливостей smooth-джазу як одного з актуальних напрямків сучасного джазового мистецтва, з акцентом на його адаптації в українському музичному просторі.

Відповідними до мети є **завдання** роботи:

1. розкрити історичні та соціальні передумови виникнення smooth-джазу в контексті трансформації джазової музики 1970-х років та формування нових моделей музичної комунікації;
2. дослідити еволюцію smooth-джазу та запропонувати періодизацію; висвітлити «золоту добу» smooth-джазу у зв'язку з розвитком Yurpie-культури;
3. розглянути процес адаптації smooth-джазу в українському музичному просторі;
4. сформулювати основні художньо-естетичні засади та стильові ознаки smooth-джазу як музичного напрямку;

Об'єкт дослідження: джазове і популярне мистецтво.

Предмет дослідження: музичний напрямок smooth-джазу.

Методологія дослідження базується на комплексному поєднанні методів:

- *історичного;*
- *музикознавчого;*
- *аналітичного;*
- *компаративного;*
- *методу узагальнення.*

Теоретичною базою дослідження стали:

посібники з історії та теорії джазу [5], [8-10], [13]; праці та статті присвячені smooth-джазу [6-7], [11], [14-15], [17-21] зокрема дисертаційне дослідження «Caught between jazz and pop: the contested origins, criticism, performance practice, and reception of smooth jazz», у якому автор Aaron J West кидає виклик поширеним наративам маргіналізації та спотворення smooth-

джазу, утверджуючи його як «довгоживучий музичний стиль, який заслуговує на мультидисциплінарний аналіз походження, критичної складової, виконавської практики та рецепції» [4].

Інтернет-джерела, сайти, інтерв'ю [1-3], [12], [16].

Наукова новизна: У результаті проведеного дослідження

- здійснено аналіз генези та еволюції smooth-джазу як самобутнього художнього явища;
- визначено його стильові, художньо-естетичні характеристики, соціокультурну функцію;
- висвітлено розвиток національного варіанту smooth-джазу як важливої складової сучасної української музичної культури.

Практичне значення. Результати роботи можуть бути використані у курсах методики, історії та теорії джазового мистецтва, на предметах «Джазовий ансамбль», «Джазова імпровізація».

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг складає 33 сторінки, з них основного тексту 31 сторінка. Список використаних джерел налічує 21 позицію, з них 18 іншомовних джерел.

РОЗДІЛ 1. ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ SMOOTH-ДЖАЗУ.

1.1. Передумови формування стилю.

Соціокультурний та музичний феномен smooth-джазу формувався в контексті складної взаємодії низки музичних, соціально-економічних та технологічних факторів другої половини XX століття, зокрема, різних музичних стилів і технік, естетичних принципів та культурних впливів.

Smooth-джаз поступово «визрівав» у різноспрямованих векторах комерційно-популярного та інтелектуально-елітарного джазу. Такими своєрідними опозиціями в історії джазу були стильові напрямки свінгу та бібопу, коли на історичному рубежі 1940-х років зіткнулися два самобутніх стилі: свінг як вершина розвитку колишнього, традиційного джазу і бібоп як перша течія нової джазової ери, яку визначають як modern-jazz. Продовження розвитку такої опозиційної тенденції можна спостерігати в концепціях гарячого, інтенсивного, екстатичного звучання хот-джазу та стриманого і витонченого стилю кул.

Ключове значення мала зміна музичних смаків у період 1960-70-х років та розвиток конкурентних стилів - рок-музики, фанку і диско, що посіли домінантне місце в популярній музиці, а відтак, призвели до істотного зменшення аудиторії традиційного джазу, до закриття джазових клубів, скорочення джазових відділень звукозаписуючих компаній. Це спонукало виконавців та композиторів до пошуку альтернативних виразових засобів, що могли б поєднувати імпровізаційну свободу джазу з більш доступними формами музичного вираження¹.

Період 1960-70-х років відзначився інтенсивною взаємодією джазу з іншими музичними жанрами, зокрема, з елементами рок-музики, фанку, соулу та R&B. Характерна для соулу увага до тембральних якостей звуку та емоційної виразності згодом трансформувалася в одну з визначальних естетичних

¹ Цьому сприяли й економічні фактори - нафтова криза 1973 року та загальний економічний спад зробили виробництво вінілових платівок дорожчим, що спонукало лейбли зосередитись на більш популярних жанрах. Це був час як кризи, так і інновацій, коли джаз був змушений переосмислити свою сутність та комерційну присутність.

домінант smooth-джазу. Фанк-революція, пов'язана передусім із творчістю Джеймса Брауна та гурту Sly & the Family Stone, внесла істотні зміни в ритмічну парадигму афроамериканської музики. Акцент на першу долю такту («the one»), синкоповані фігури та ущільнення ритмічної фактури створили основу для ритмічного фундаменту майбутнього smooth-джазу, в якому саме грув часто відіграє провідну роль порівняно з імпровізаційними структурами.

Латиноамериканська музична культура також збагатила палітру джазового виконавства новими ритмічними та мелодичними структурами, зокрема, бразильська боса-нова привнесла в джаз вишукану гармонічну мову, м'яке фразування та особливу ліричність – майбутні невід'ємні компоненти smooth-джазу. Альбом «Getz/Gilberto» (1964), в запису якого взяли участь Антоніо Карлос Жобім, Жоао Жілберто та Стен Гетц, можна розглядати як один із ранніх прототипів smooth-джазової естетики, що поєднує технічну майстерність джазового виконавства з доступністю та мелодійністю популярної музики.

Кінець 1960-х – початок 1970-х років характеризувався значними зрушеннями у структурі соціальних ідентичностей, зокрема формуванням нового урбаністичного середнього класу, який прагнув відповідного культурного самовираження. Smooth-джаз з його поєднанням інтелектуальної насиченості та комерційної доступності став музичним виразником цієї соціальної групи.

Технологічні досягнення в галузі звукозапису та електронних інструментів суттєво вплинули на формування нової джазової естетики. Можливості багатоканального запису дозволили експериментувати з просторовими характеристиками звуку, створюючи більш насичену та комплексну звукову текстуру. Впровадження електричних та електронних інструментів, зокрема електричного фортепіано Rhodes, синтезаторів Moog та ARP, а також електрогітар із різноманітними ефектами, розширило тембральну палітру джазових композицій.

Виникненню smooth-джазу в 1970-х роках значною мірою сприяла поява спеціалізованих радіостанцій, які потребували музичного контенту для своєї цільової аудиторії — освічених слухачів з високим рівнем доходу. Формат «Adult Contemporary» потребував музичного матеріалу, який би відповідав смакам цієї аудиторії, що сприяло розвитку smooth-джазу. Паралельно відбувалася еволюція ролі музичного продюсера, який перетворився з технічного фахівця на творчого партнера, що активно формує звукове полотно запису. Продюсер Крід Тейлор (CTI Records), розробили впізнаваний, комерційно успішний звук, що поєднував джазові імпровізації з елементами поп-музики та R&B, створюючи прототип майбутнього smooth-джазового звучання.

Успіх рок- та поп-музики продемонстрував можливості комерційно успішної моделі функціонування музичного контенту, що вплинуло на формування нової парадигми в джазі. Smooth-джаз запозичив продюсерські підходи та маркетингові стратегії популярної музики.

Таким чином, переосмислення традиційних звучання джазових форм, активна інтеграція елементів популярних музичних жанрів, технологічні інновації в звукозаписі та виконавстві, трансформація інституційної структури музичної індустрії, зміна практик споживання створили унікальний соціокультурний та музично-стилістичний контекст, в якому smooth-джаз зміг сформуватися як життєздатний комерційний напрямок, що поєднує імпровізаційну природу джазу з доступністю та мелодійністю популярної музики.

2.1 Становлення стилю (70-ті роки) – кросовер.

Термін smooth-джаз не використовувався до середини 1980-х років. Дослідники застосовують для позначення раннього періоду його розвитку у 70-х роках назву «кросовер». Термін окреслює процес гібридизації, злиття двох і більше музичних жанрів чи стилів, що є поширеною практикою у світовій музиці. Переосмислення й змішування існуючих елементів становить загальну

тенденцію сучасних музичних стилів, реалізуючи таким чином ідеї постмодернізму в музичному мистецтві. «Епоха кросовера, термін, який я використовую для позначення періоду стилю smooth-джазу до 1980-х років, містить стільки ж різноманітних виконавців, скільки в будь-яку іншу епоху джазу» [4 с.7].

Формування естетики smooth-джазу в 1970-х роках стало своєрідною відповіддю на кризу джазового мистецтва, коли традиційний джаз поступово втрачав масову аудиторію, а ф'южн та вільний джаз виявились надто складними для широкого слухача. У цьому контексті smooth-джаз запропонував альтернативний шлях розвитку – мелодичну, емоційно доступну музику з вишуканими гармоніями та вивіреною звучанням.

Урбанізація способу життя та зміна моделей дозволили створити попит на музику, що могла б функціонувати як елемент звукового оформлення різноманітних соціальних просторів – від ресторанів і барів до офісних приміщень. Ця тенденція сприяла розвитку інструментальної музики з виразною мелодикою, помірним темпом та ненав'язливим звучанням, що згодом стане типовою характеристикою smooth-джазу. Зростання середнього класу та пов'язаний із цим розвиток споживацької культури створили соціальну базу для музики, що балансувала між високим мистецтвом та розважальною функцією, інтерпретувала складність та вишуканість джазу в більш доступній та комерційно привабливій формі.

Поява smooth-джазу була пов'язана з формуванням нової міської професійної аудиторії, яка шукала більш витончену альтернативу року та диско, але водночас не була готова сприймати складність авангардного джазу. Важливим аспектом став інноваційний підхід лейблу CTI Records, який позиціонував свою продукцію як «престижну» музику для освічених міських професіоналів. Характерні для CTI Records елегантні, стильні обкладинки альбомів, розроблені фотографом Пітом Тернером, створювали візуальний еквівалент вишуканої музики. Слід зазначити, що і становлення і подальший розвиток smooth-джазу повсякчас супроводжувався критичним осмисленням.

Представники традиційної джазової критики часто негативно оцінювали smooth-джаз розглядаючи його як комерціалізовану, «розбавлену» версію джазу, що втратила ключові елементи імпровізації та експресивності, що відображало складність позиціонування цього стилю в музичному дискурсі кінця XX століття.

Формування естетики smooth-джазу пов'язане з появою низки альбомів, котрі заклали естетичні засади smooth-джазу, започаткувавши його характерну стилістику та саунд-дизайн і належали до кросоверного стилю.

Одним із перших знакових альбомів кросовера став «Body Heat» (1974) Квінсі Джонса (Quincy Jones) — продюсера, композитора та аранжувальника, який інтегрував у джазову основу елементи фанку, соулу та оркестрового звучання. Альбом вирізняється яскравою саунд-естетикою та концептуальною цілісністю, що значною мірою передувало подальшим пошукам у межах smooth-джазу.

Альбоми «One» (1974) та «Two» (1975) Боба Джеймса (Bob James), записані для лейблу CTI Records, сформували канон клавішного звучання стилю. Характерне використання електропіаніно Rhodes і Wurlitzer з ефектами фленджера, фазера та реверберації створювало нову звукову палітру, що стала одним із маркерів smooth-естетики. Саме ці альбоми визначили нові підходи до аранжування й інструментування.

Визначальний внесок у формування smooth-джазового звучання зробив саксофоніст *Гроувер Вашингтон-молодший* (Grover Washington Jr.) у своїх альбомах «Inner City Blues» (1971) та «Mister Magic» (1975). Останній, зокрема, закріпив статус саксофона як провідного мелодійного інструмента в жанрі, поєднавши віртуозну імпровізацію з фанковою ритмікою та мелодичною доступністю. «Гроверу Вашингтону-молодшому приписують винахід гладкого джазу. Він почав поєднувати джаз з поп-музикою та R&B, використовуючи легкі фанкові аранжування та душевність, що зробило його музику широко привабливою. Альбом Inner City Blues, дозволив йому піднятися вгору в чартах.

Наступні альбоми, особливо *Winelight*, закріпили за ним місце легенди серед шанувальників smooth-джазу» [20].

Творчість *Веса Монтгомері* (Wes Montgomery) представляє важливий етап в еволюції джазової музики, оскільки охоплює як традиційний хард-боп, так і новаторський напрям раннього кросовер-джазу. Монтгомері відіграв ключову роль як один із піонерів початкового етапу smooth-джазу. Його пізні роботи демонструють характерні ознаки раннього періоду розвитку: спрощення гармонічних структур, більшу мелодійність та орієнтацію на комерційну привабливість, водночас зберігаючи джазову витонченість. Альбоми Монтгомері «*Goin' out of my Head* і *A Day in the Life*» є ключовими для кросоверного стилю 1970-х років.

Завдяки продюсерському підходу *Кріда Тейлора* (Creed Taylor), засновника лейблу *CTI Records* з'явилась низка концептуальних альбомів, зорієнтованих на високу виконавську майстерність, водночас адаптовану до широкої аудиторії. Саме ця стратегія забезпечила комерційну привабливість стилю. «Мало хто популяризував і приносив гроші в джаз, як це робив продюсер Крід Тейлор. Почавши зі створення міжнародного феномену *Bossa Nova*- 1960-х років, він став піонером smooth-джазу» [21].

Отже, 70-ті роки стали ключовими для формування нового джазового напрямку - саме тоді відбувся перехід від експериментального кросовера до більш оформленого стилю, який отримав назву «smooth jazz». Важливими аспектами цього періоду були:

- комерційна стратегія - музиканти свідомо орієнтувалися на радіоформат та масову аудиторію, що забезпечило економічну життєздатність стилю;
- технологічна революція - електронні інструменти та студійні технології дозволили створити той характерний «полірований» звук, який став візитівкою стилю;
- естетичний синтез - створення нової художньої концепції, що органічно поєднала елементи різних музичних традицій.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС РОЗВИТКУ SMOOTH-ДЖАЗУ.

2.1 Yurpie-культура в контексті розвитку smooth-джазу.

Аналіз соціокультурного контексту «золотої доби» smooth-джазу (80-90-ті роки) виявляє фундаментальний взаємозв'язок між розвитком цього музичного напрямку та формуванням субкультури «яппі» (young urban professionals – молодих міських професіоналів), що виникла на початку 1980-х років у США.

Економічний бум 1980-х років характеризувався різким злетом ринкової економіки, підвищенням матеріального добробуту певних соціальних верств та трансформацією суспільних цінностей. Субкультура «яппі», що кардинально протиставляла себе ідеології попередніх контр-культурних рухів, зокрема хіпі, утверджувала цінності фінансового успіху, кар'єрного зростання та матеріального комфорту, що резонувало з естетикою смут-джазу, орієнтованою на створення атмосфери вишуканості, елегантності та емоційної стабільності.

Урбаністичний контекст обох явищ став визначальним чинником їх взаємовпливу: зосередження представників «яппі» у великих містах (що відображено в самій назві субкультури) корелювало з поширенням smooth-джазу саме у міському середовищі через мережу елітних клубів, ресторанів та концертних майданчиків, що відвідувалися представниками цієї субкультури. Таким чином, smooth-джаз постає як невід'ємний елемент звукового ландшафту урбаністичного простору 1980-х років, музичний супровід для молодих професіоналів, зайнятих у сферах фінансів, технологій, науки та мистецтва.

Субкультура «яппі» характеризувалася чіткою атрибутикою, що включала дорогий одяг, престижні автомобілі, сучасні технологічні новинки та проживання в елітних районах – усе це слугувало маркерами соціального статусу. Аналогічно, smooth-джаз у цьому контексті функціонував як музичний маркер приналежності до певної соціальної групи, елемент культурного капіталу, що асоціювався з розкішним способом життя та матеріальним добробутом [8].

Естетика комфорту, притаманна як яппі-культурі, так і smooth-джазу, полягала в уникненні різких контрастів, експресивних сплесків. Акцент робився на створенні гармонічного, збалансованого звучання, що відповідало прагненню «яппі» до психологічного комфорту та емоційної стабільності в умовах напруженого професійного життя. Таким чином, smooth-джазу став своєрідним «звуковим захистом», що дозволяв представникам цієї субкультури відновлюватися від стресів робочого дня, не виходячи при цьому за межі своєї естетичної парадигми.

Комерційний успіх smooth-джазу безпосередньо корелював із фінансовими можливостями «яппі», які становили значну частину його цільової аудиторії. Здатність цієї демографічної групи інвестувати в аудіообладнання високої якості, колекціонувати музичні записи та регулярно відвідувати концерти створювала стабільний попит і стимулювала розвиток відповідної інфраструктури – від спеціалізованих радіостанцій до фестивалів та концертних турів.

Відтак, smooth-джаз з його естетикою комфорту, комерційним звучанням, став продуктом музичної індустрії, активними споживачами якого були яппі, з слугував певним маркером соціального статусу серед молодих, успішних професіоналів, асоціювався з розкішним способом життя та матеріальним добробутом².

2.2 «Золота доба» smooth-джазу (80-90-ті роки).

Період 80-90-х років у розвитку smooth-джазу правомірно класифікувати як «золоту добу», оскільки саме в цей період відбулась повноцінна стилістична кристалізація нового напрямку, що супроводжувалась безпрецедентним комерційним успіхом та формуванням власної ніші в музичній індустрії. Знаковим досягненням цього періоду стало формування особливої естетичної концепції з акцентом на створенні атмосфери комфорту, елегантності та емоційної стабільності, що відповідало запитам урбанізованого суспільства в

² Розквіт яппі був недовгим — критики радісно описували крах фондового ринку в жовтні 1987 року як наслідок діяльності яппі і початок їх кінця.

період економічного розквіту. Важливою ознакою «золотої доби» стало формування особливого підходу до концертної діяльності з акцентом на створенні комфортної атмосфери та емоційного залучення аудиторії, що вирізняло smooth-джазові виступи від традиційних джазових концертів.

Запровадження інноваційних звукозаписувальних технологій з використанням цифрових методів обробки звуку дозволило досягати глибини та деталізації звучання, характерних для канонічних альбомів цього періоду. Успіх smooth-джазу призвів до формування розгалуженої інфраструктури його підтримки численними радіостанціями формату NAC (New Adult Contemporary), спеціалізованими фестивалями та концертними майданчиками, орієнтованими саме на цей стиль, що сприяло його подальшому розвитку.

За словами програміста Smooth Jazz на AccuRadio Піка О'Делла «Артисти Windham Hill, такі як Shadowfax і Scott Cossou, поряд з сучасними джазовими виконавцями Девідом Сенборном, Гровером Вашингтоном-молодшим і Кенні Джі, були авангардом руху, відомого як New Adult Contemporary, інструментальної альтернативи Adult Contemporary формату. Прорив на радіо для New Adult Contemporary прийшов із західного узбережжя з такими станціями, як KTWV в Лос-Анджелесі, відомою як «The Wave» і KKSF в Сан-Франциско. У той час сучасні радіостанції для дорослих були стандартом для прослуховування в офісі, домінували в приймальнях стоматологів і в будь-якому іншому місці, де люди хотіли негучної, заспокійливої музики» [19].

Для О'Делла народження нового формату радіо створило можливості. Випускник Університету Іллінойсу, він був першою особистістю Smooth Jazz в Чикаго, ведучим «The Sunday Lite Brunch» на популярному WCLR на початку 1987 року, перш ніж переїхати на першу і єдину в місті постійну станцію New Adult Contemporary WNUA в 1989 році. Саме тут народилася назва «Smooth Jazz». «Нашим дослідникам подобалося просити учасників описати музику своїми словами, — пояснює О'Делл. - Жінка на одному з сеансів сказала, що, на її думку, музика звучить як «гладкий джаз». Фраза одразу ж була внесена в

маркетинг станції. Через кілька років майже всі станції, які раніше були New Adult Contemporary, почали називати себе Smooth Jazz» [19].

«Золота доба» smooth-джазу ознаменувалася появою плеяди виконавців, які сформували канонічне звучання стилю і досягли безпрецедентного комерційного успіху. «У 1980-х і 1990-х роках smooth-джаз пережив стрімкий зліт популярності, досягнувши безпрецедентного успіху як в чартах, так і на концертній сцені. Такі виконавці, як Кенні Джі, Девід Сенборн і Джордж Бенсон, стали відомими, їхні альбоми домінували в ефірах і на полицях магазинів по всьому світу» [6].

Безумовним феноменом цього періоду став саксофоніст *Кенні Джі* (Кеннет Брюс Горелік), який є однією з найрепрезентативніших постатей smooth-джазу. Як висококваліфікований композитор, саксофоніст і продюсер, він досяг надзвичайного комерційного успіху, ставши одним із найбільш продаваних виконавців у даному стилі. Його популярність стрімко зростає у 1980-х роках завдяки релізам таких альбомів, як *G Force* (1983), *Duotones* (1986) та *Classics in the Key of G* (1999), які закріпили його авторитет як провідного представника smooth-джазової сцени та зробили сопрано-саксофон упізнаваним символом smooth-джазу. Мелодичний підхід Кенні Джі до імпровізації, віртуозне володіння інструментом та характерна емоційна виразність визначили еталонне звучання цього стилю для масової аудиторії. Його сценічна харизма та інноваційні підходи до фразування й артикуляції стали основою його унікального музичного почерку³.

Ключовою фігурою «золотої доби» став також *Девід Сенборн* – альт-саксофоніст, який синтезував елементи традиційного джазу, R&B та рок-музики у неповторну стилістичну суміш із характерним експресивним тембром. Його альбоми «*Voyeur*» (1981) та «*Double Vision*» (1986, у співпраці з Бобом

³ Знаковим моментом у кар'єрі виконавця стало встановлення світового рекорду у 1997 році, коли під час концертного виступу він утримував ноту E b протягом 45 хвилин і 47 секунд, застосовуючи техніку циркулярного дихання — досягнення, що підкреслює не лише його технічну майстерність, але й видовищний характер його виконавської практики.

Джеймсом) стали знаковими для формування естетики smooth-джазу як елегантної, технічно досконалої музики з емоційною глибиною.

Піаніст та композитор *Боб Джеймс* здійснив вагомий внесок у розвиток стилю, запропонувавши інноваційні підходи до аранжування та студійного звукозапису. Його характерне фортепіанне звучання з елементами фанку та класичної гармонії стало одним із визначальних елементів smooth-джазової палітри, а композиція «Angela» (тема з телесеріалу «Таксі») перетворилася на справжній гімн цього напрямку.

Дейв Коз (Dave Koz) — видатний американський саксофоніст, композитор, продюсер та радіоведучий, чия діяльність має важливе значення для розвитку smooth-джазу з кінця XX століття. Його творчий шлях починався у сфері популярної та рок-музики, де він виступав як сесійний саксофоніст, співпрацюючи з такими виконавцями, як Річард Маркс і Джефф Лорбер. Однак наприкінці 1980-х років Коз здійснив стильовий перехід до smooth-джазу, що став визначальним для його подальшої кар'єри.

Крім виконавської діяльності, Дейв Коз зробив значний внесок у популяризацію жанру як ведучий радіопрограми The Dave Koz Radio Show, яка зосереджена на сучасному інструментальному джазі, зокрема smooth-джазі. Його діяльність на перетині медіа, концертної сцени та звукозапису перетворила Коза на одну з центральних постатей жанру, який поєднує комерційний успіх із художньою цілісністю.

2.3 Період пошуків і трансформацій smooth-джазу (від 2000).

Початок XXI століття ознаменував вступ smooth-джазу в період стилістичних трансформацій, переосмислення естетичних принципів та пошуку нових форм діалогу з аудиторією в умовах цифрової революції та реструктуризації музичної індустрії.

Однією з визначальних тенденцій цього періоду стало повернення до джазових традицій, інтеграція елементів модального джазу та пост-бопу в контекст доступних музичних форм. Це проявилось у розширенні гармонічної

палітри з використанням більш складних акордових структур, сміливіших модуляцій та нестандартних тональних планів при збереженні загальної мелодичної привабливості.

Активні експерименти з електронними текстурами, програмованими ритмами та сучасними методами обробки звуку сприяли появі гібридних форм на перетині smooth-джазу та таких напрямків як nu jazz, electronic jazz та chillout.

Сучасний smooth-джаз демонструє більш глибокий підхід до інтеграції етнічних елементів, що базується на розумінні структурних особливостей різних музичних традицій. Суттєвої трансформації зазнала ритмічна структура smooth-джазу, поживлена елементами хіп-хопу, R&B та неосоул-музики. Характерні для «золотої» доби рівні грувові патерни поступилися місцем більш динамічним, синкопованим ритмічним структурам з елементами «ламаних» бітів та використанням техніки семплування. Важливою інновацією стало переосмислення вокального компонента, який в сучасному smooth-джазі подекуди виходить на центральні позиції з виразною артикуляцією текстів та їх емоційним наповненням.

Виконавці та композитори демонструють більш усвідомлений підхід до стилістичних характеристик жанру, часто вступають в діалог з його традиціями через цитування, переосмислення та деконструкцію канонічних елементів. Це створює новий рівень метатекстуальності, що був відсутній у попередні періоди розвитку стилю. Можливість застосування стримінгових платформ, цифрової дистрибуції та прямої взаємодії з аудиторією через соціальні мережі привів до більшої творчої свободи виконавців, які отримали можливість експериментувати не обмежуючись комерційними вимогами радіоформатів та фізичних носіїв.

О'Делл зазначає «Сьогодні smooth-музика продовжується у взаємодії ветеранів - Дейв Коз, Юдж Грув, Боні Джеймс, Пол Хардкасл, Мінді Абайр, молодих левів - Джефф Райан, Джуліан Вон, Адам Хоулі, нових двадцятирічних

виконавців - Ніколас Коул і Вінсент Інгала, і навіть бачення майбутнього в особі Джастіна-Лі Шульца» [19].

Таким чином, сучасний smooth-джазовий ландшафт являє собою складну динамічну систему, в якій співіснують усталені канони та новітні естетичні пошуки в умовах цифрової ери. Ці процеси демонструють життєздатність стилю та його здатність до еволюції відповідно до змін соціокультурного контексту та актуальних музичних тенденцій.

2.4 Розвиток smooth-джазу в Україні.

Формування smooth-джазової традиції в Україні являє собою унікальний феномен культурної адаптації американського жанру в українському музичному просторі. Хронологічно короткий, але інтенсивний розвиток цього напрямку в Україні демонструє його очевидні перспективи.

Концептуальним поштовхом для активізації smooth-джазового руху в Україні став виступ американського квартету «Fourplay» на фестивалі «Джаз у Києві» 30 жовтня 2011 року. Цей колектив, сформований у 1990 році під керівництвом легендарного клавішника Боба Джеймса, представив українській аудиторії еталонний зразок smooth-джазової естетики. Інші учасники Чак Льюб (гітара), Натан Іст (бас) і Гарві Мейсон (ударні). Музична концепція гурту, що органічно поєднувала smooth-джаз з елементами R&B, поп-музики та фанку, продемонструвала його комерційний та художній потенціал.

Естетичний вплив smooth-джазу в Україні найбільш виразно проявився у розвитку саксофонного виконавства. Активну роль у цьому процесі відіграв Артем Менделенко, який не лише сформував власну виконавську концепцію, але й активно залучив до розвитку жанру своїх учнів та колег.

У 2015 році було створено перший та найвпливовіший український smooth-джазовий проєкт «Smooth Operation». «У ньому об'єднані авторитетні музиканти, енергетика яких насичує навіть найвибагливіших, можна нескінченно відриватися під найпотужніші сакс-групи та, звісно ж, - максимальний комфорт від задоволення саундом! Smooth Operation відкриє Вам таємницю ексклюзивного смаку Smooth Jazz!» [3].

- Саксофони: Володимир Лебедев (альт), Андрій Чмут (альт), Артем Менделенко (тенор), Михайло Остапенко (тенор);
- Ритм-секція: Олександр Огневець (клавішні), Ширхан Агабейлі (бас), Андрій Вдовиченко (гітара), Сергій Юзвік (ударні), Орхан Агабейлі (перкусія).

Художня концепція «Smooth Operation» об'єднала інтерпретації класичних американських smooth-джазових композицій, авторські аранжування творів Маркуса Джонса, Еріка Даріуса, Маркуса Андерсона, оригінальні композиції учасників колективу та джазові обробки матеріалу з суміжних жанрів (R&B, soul, funk).

Участь колективу «Smooth Operation» у Alfa Jazz Fest 2016 (нині Leopold Jazz Fest) засвідчила інституційну підтримку розвитку smooth -джазу в Україні з боку провідних джазових фестивалів країни.

Сьогодні Smooth Operation колектив віртуозно виконують композиції в стилі smooth-jazz, а також RnB, soul і навіть funk в джазовому аранжуванні. У складі

- Саксофоністи: Михайло Остапенко, Артем Менделенко, Володимир Лебедев
- Ритм-секція: Володимир Гуляк (клавішні), Роман Дудник (бас), Сергій Юзвік (ударні), Сергій Гризлов (гітара)

Один з провідних саксофоністів нового покоління українського smooth-джазу, котрий успішно інтегрувався до міжнародної музичної спільноти - *Андрій Чмут*. Він розпочав кар'єру у гастрольному гурті високореєтингового українського басиста Артема Лебедева, співпрацював з міжнародними артистами: Бобом Джеймсом, Кенді Далфер, Хуліо Іглесіасом-молодшим.

Дебютний сольний альбом Андрія Чмута «Smoothability» (2018) став художнім проривом і знаковою подією для української smooth-джазової сцени. Міжнародна музична критика визначила його як роботу «висхідної зірки саксофону». Для запису альбому була задіяна значна команда. «Андрій виконує на своєму альбомі альт-саксофон, тенор саксофон, сопрано-саксофон, EWI, бек-вокал, клавішні та програмування та До нього приєдналися U-Nam, Андрій

Вдовиченко (гітари), Орхан Агабейлі (перкусія), Кнесія Чмут (бек-вокал, скрипка), Сергій Єременко (гітари), Руслан Болатов (Родос), Артем Лебедев, Георгій Iweze (бас), Tobi MD Fotonade (живі ударні), Ігор Агріч (Rhodes, organ & MiniMoog), Валерій Степанов (фортепіано, Родос, клавішні & programming), Артем Банар (вокал та бек-вокал), Ануна Удонгво, Клеулія Деніел, Кемі Оке (бек-вокал) та Боб Джеймс (електропіаніно)»

«Moving Forward» з альбому «Smoothability» стала першою українською smooth-джазовою композицією, що увійшла до ротації американського радіо-гіганта Sirius XM та утримувалася в ефірі понад рік. «Moving Forward» не тільки створює атмосферу, яка цілком може запасти у вашу голову і не зникнути, але й включає позачасового Боба Джеймса з блискучими соло на електричному піаніно» [16].

Альбом «Smoothability» увійшов до топ-10 українських альбомів року за версією премії Aprize 2019 від Радіо Аристократи, що підтверджує його значення для розвитку національної музичної культури, свідчить про високий художній рівень та міжнародну конкурентоспроможність української смус-джазової продукції.

У 2018 році були здійснені перші спільні записи Андрія Чмута і Боба Джеймса ще, після чого Боб Джеймс запропонував Андрію Чмуту разом виступити у Києві та у Лондоні.

Знаменний спільний концерт джазових музикантів з України та США відбувся 29 листопада 2019 року у Freedom Hall в Києві і став неймовірним музичним експериментом джазової комунікації світової легенди і володаря музичної премії «Греммі» та молодого талановитого українця Андрія Чмута – висхідної зірки саксофону.

У 2020 році вийшов другий студійний альбом Андрія Чмута «Soulmate», випущений лос-анджелеським лейблом Skytown Records. До створення альбому долучилися визнані американські музиканти: барабанщик Ерік Мур, піаніст Рікардо Даллі Карділло, а продюсерські функції виконав гітарист U-Nam.

З початком російсько-української війни 2022 року Андрій Чмут опинився за кордоном, а його творчий доробок поповнився цілим рядом пісень, сповнених ностальгією, смутком та молитвою за долю України. Частина цих творів («Журавлі», «Я поїду туди») була адаптована у формат інструментальних smooth-джазових композицій, що сприяло формуванню національно забарвленого варіанту стилю, який органічно поєднує універсальну smooth-джазову естетику з українською мелодикою та емоційним наповненням.

Таким чином, формування smooth-джазової естетики в Україні являє собою унікальний приклад успішної культурної адаптації американського жанру в національному музичному просторі. За відносно короткий період - український smooth-джаз пройшов шлях від становлення до створення міжнародно визнаних творчих проєктів. Поряд з інтерпретаціями класичного репертуару, українські музиканти активно розвивають власну композиторську школу, що засвідчує зрілість локальної smooth-джазової традиції.

Сьогодні український smooth-джаз демонструє високий художній рівень, поєднує міжнародні надбання з національними музичними традиціями, що створює перспективи для його подальшого розвитку як повноцінної складової національної музичної культури та важливого елементу світової smooth-джазової спільноти.

РОЗДІЛ 3. ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ ЗАСАДИ SMOOTH-ДЖАЗУ.

3.1 Звукова естетика smooth-джазу.

Естетичні принципи smooth-джазу – елегантність звучання, виразна мелодика, вишукані гармонічні рішення, м'яка ритмічна основа – сформували цілісну звукову концепцію, що іноді протиставляється «інтелектуальним» напрямкам джазу. Представники цього стилю, такі як Джордж Бенсон, Кенні Джі, Девід Сенборн, Боб Джеймс, створили впізнавані музичні ідіоми, який позначився значним впливом на популярну культуру.

Основу інструментального складу smooth-джазу зазвичай складають:

- Саксофон – як один із найбільш впізнаваних та домінуючих інструментів у smooth-джазі.
- Клавішні (фортепіано, синтезатори, органи) відіграють важливу роль у створенні гармонічної основи, мелодичних ліній та атмосферних текстур.
- Гітара (електрична, акустична) виконує як ритмічні, так і солюючі партії, додаючи фанкових грувів.
- Бас-гітара (електрична, іноді контрабас): забезпечує ритмічний фундамент та гармонічну підтримку.
- Ударні (часто з використанням драм-машин та семплів): створюють ритмічну основу, яка може варіюватися від простих бітів до більш складних грувів з елементами фанку, соулу та R&B.
- Інші інструменти (флейта, труба, вокал, перкусія, струнні): Можуть використовуватися для збагачення звукової палітри та створення особливих тембральних ефектів.

Характерними ознаками інструментального складу smooth-джазу стало:

- застосування електронних інструментів - синтезаторів, електрогітар, бас-гітар;
- опора ритм-секції на стабільні, танцювальні ритми;
- мінімалістичні аранжування з акцентом на мелодію та «атмосферу»;
- трактування саксофону як провідного мелодичного голосу.

Теплий, м'який, «оксамитовий» тембр особливо сопрано- та альт-саксофонів здатний відтворювати ніжні, проникливі, ліричні мелодії і напрочуд вдало кореспондує з естетикою smooth-джазу, створює відповідну атмосферу комфорту. Також, саме тембр саксофону, як інструменту історично пов'язаного з джазовою музикою, надає smooth-звучанню «джазового» колориту.

Саксофон у smooth-джазі виконує кілька важливих функцій: в першу чергу – ведення основної мелодичної лінії, виконання імпровізаційних соло, які часто ґрунтуються на R&B та поп-фразуванні, гра впізнаваних «хуків» та рифів. Для створення відповідного атмосферного звучання smooth-джазу саксофоністи часто використовують: легатне звуковедення, субтон (м'яке, приглушене звучання), розмірене використання вібрато, акцентуючи мелодичну виразність, а не технічну віртуозність.

Зміцненню позиції саксофона як головного інструмента smooth-джазу сприяла плеяда видатних виконавців-саксофоністів - Кенні Джі, Кірк Вейлум, Гроувер Вашингтон-молодший, Девід Санборн, Нейджі, Дейв Коз - індивідуальний стиль гри та впізнаваний звук котрих стали своєрідними візитівками стилю.

Таким чином, звуковий ландшафт smooth-джазу – це ретельно вибудована акустична картина, яка характеризується м'якістю, мелодійністю та загальною атмосферою спокою та релаксації. Він створюється завдяки особливому поєднанню інструментів, звукових текстур та стилістичних прийомів.

3.2 Система художніх принципів та стильових ознак smooth-джазу.

Smooth-джаз як музичний напрямок визначається низкою чітких естетичних принципів, що сформували його унікальну ідентичність та забезпечили стійку популярність серед широкої аудиторії.

1. Комерційна привабливість як естетичний принцип. На відміну від багатьох джазових напрямків, smooth-джаз відкрито визнає комерційну орієнтацію як частину своєї естетики. Це виявляється у адаптації до вимог радіоформатів та масового слухача, візуальній складовій (обкладинки альбомів, іміджу

виконавців тощо). А також у функціональності- фоновому застосування музики для різних ситуацій (вечеря, романтична зустріч, робота).

2. Smooth-джаз часто звертається до романтичних образів, до *тематики* романтичних стосунків та інтимної атмосфери, однак прагне уникати крайніх емоційних станів на користь контрольованої чуттєвості, що сприяє загальному відчуттю легкості. «Smooth-джаз має сильну душевну якість та інтроспективне відчуття, оскільки дає простір розуму блукати або зосередитися на інших завданнях. Легкість в багатьох випадках підтримує позитивний настрій» [20].
3. Smooth-джаз створює особливу *звукову атмосферу*, орієнтовану на розслаблення та емоційний комфорт. Характер звучання інструментів спрямований на створення округлого, м'якого, теплого тембру. Активне використання реверберації та інших ефектів створює відчуття об'єму, просторовості. Уникнення різких динамічних перепадів та екстремальних реєстрів веде до необхідного звукового балансу.
4. Основоположний естетичний принцип smooth-джазу — *пріоритет мелодії* над складними гармонічними структурами та імпровізаційними експериментами. Наспівні, чіткі, структуровані музичні теми легко сприймаються слухачем.
5. На відміну від традиційного джазу з його поліритмією та спонтанністю, smooth-джаз тяжіє до *стабільної ритмічної основи*, стійкого груву, чіткої, часто танцювальної ритмічної пульсації, до передбачуваності. Часто використовуються груви, що походять з фанку, соулу або R&B, але менш акцентовані. Ударні можуть бути як акустичними, так і електронними (драм-машини, семпли), створюючи чіткий, але не надто складний ритмічний малюнок. Бас-гітара забезпечує м'який, але відчутний фундамент, часто використовуючи плавні лінії без різких «слепів» або складних фігур.
6. *Композиційна структура* smooth-джазу відзначається збалансованим співвідношенням між імпровізаційними та композиційними елементами та чітко визначеною драматургією розвитку музичного матеріалу. Перевага

надається зрозумілим, часто куплетним формам замість складних джазових структур.

7. Парадоксальна естетична риса smooth-джазу — поєднання високої виконавської майстерності з враженням легкості та невимушеності. Технічна досконалість при прихованій складності.
8. *Гармонічну основу* smooth-джазу становлять септ- та нон акорди, які забезпечують необхідну джазову забарвленість звучання, зберігаючи при цьому мелодичну прозорість. Септакорди (переважно мажорні та мінорні з великою септимою) створюють характерне м'яке звучання, тоді як нонакорди додають гармонічної витонченості без ускладнення сприйняття. Важливою особливістю є свідоме уникнення надмірної кількості альтерованих ступенів, які в традиційному джазі слугують засобом створення гармонічної напруги та драматургічного розвитку. Smooth-джаз мінімізує використання #11, b5, #5, b9, #9 та інших альтерацій, надаючи перевагу консонантним інтервальним структурам. Гармонічна передбачуваність досягається також через використання типових акордових послідовностей популярної музики (II-V-I, VI-IV-I-V тощо), адаптованих до джазового контексту через розширені акордові структури. Це забезпечує баланс між джазовою ідіоматикою та масовою доступністю. Така гармонічна стратегія спрямована на формування психоакустичного комфорту для слухача, створюючи відчуття знайомості та емоційної стабільності. Відсутність різких гармонічних контрастів та непередбачуваних альтерацій сприяє релаксаційному ефекту, що відповідає Smooth-естетиці.
9. Синтез елементів різних стилів. Smooth-джаз активно і свідомо запозичує естетичні елементи з різних музичних традицій, що відображає більш широкі культурні процеси постмодерної епохи, де жанрові межі стають проникними, а творчість базується на принципі інтертекстуальності.

Джазова імпровізаційна традиція. Імпровізаційний компонент у smooth-джазі зберігає формальні ознаки джазової спонтанності, проте зазнає істотної трансформації в напрямку структурування та передбачуваності. На відміну від

bebop або hard bop, де імпровізація характеризується високим ступенем гармонічної складності та ритмічної варіативності, smooth-джаз тяжіє до мелодично орієнтованих соло з обмеженим використанням складних гармонічних структур. Це забезпечує доступність для широкої аудиторії, зберігаючи при цьому джазову ідентичність. Про безсумнівну джазову основу smooth-джазу писав у своїй дисертації дослідник Aaron: «Я стверджую, що Smooth-джаз – це найновіша версія джазового стилю, який має довгу і багату історію. Ця історія розповідає про артистів, які зазвичай поєднували популярну музику та культуру свого часу з інструментарієм та імпровізацією джазу. Синтез елементів популярної музики та джазової імпровізації не лише створив унікальні музичні стилі, а й відкрив нові діалоги між виконавцями та публікою» [4].

Фанкова ритмічна основа проявляється насамперед у специфічній організації ритмічної секції, де басова лінія набуває особливого значення як структуроутворюючий елемент. Характерні синкоповані патерни, властиві фанку, адаптуються до більш стриманого темпового режиму smooth-джазу, створюючи відчуття енергійності без агресивності. Ударна секція часто використовує бек-біт акцентування та характерні хай-хет патерни, запозичені з фанкової традиції.

Структурні принципи популярної музики. Формотворення у smooth-джазі базується на принципах популярної музики з її орієнтацією на комерційну ефективність. Композиції будуються за класичною схемою «verse-chorus-bridge» з акцентуванням на запам'ятовуваних мелодичних «хуках» – коротких, легко відтворюваних мелодичних фразах. Такий підхід забезпечує радіофонічність та комерційну привабливість, що є принциповим для жанру.

R&B-естетика емоційної виразності. Вокальне та інструментальне фразування smooth-джазу активно запозичує експресивні прийоми R&B-стилістики. Особливо це проявляється у саксофонному звучанні, де використовуються характерні для R&B мелізми, бендинги та специфічна

артикуляція. Вокальні партії, коли присутні, тяжіють до чуттєвої подачі з використанням фальцету та інших технік, притаманних соул-музиці.

Важливе місце у формуванні smooth-джазу належить *фьюжн-джазу* (jazz fusion), що виник наприкінці 1960-х років як спроба синтезу джазової імпровізації з елементами рок-музики, фанку та інших популярних стилів.

Одним із визначальних аспектів фьюжн-джазу було широке впровадження електричних та електронних інструментів, що радикально змінило звукову палітру джазової музики. Електрогітара з ефектами, електричні клавішні інструменти (Fender Rhodes, Wurlitzer), синтезатори та бас-гітара стали стандартним інструментарієм фьюжн-колективів, створивши нову звукову естетику, що суттєво відрізнялася від акустичного джазового звучання.

Цей процес був безпосередньо успадкований smooth-джазом, для якого використання електричних та електронних інструментів стало однією з визначальних характеристик.

Творчість таких музикантів як Джо Семпл, Ларрі Карлтон та групи The Crusaders у середині 1970-х років, балансуючи між фьюжном та протоформами smooth-джазу створила стилістичний місток між цими напрямками. Орієнтація фьюжну на розширення слухацької аудиторії джазу через інтеграцію елементів популярної музики заклала комерційну модель, яку пізніше успішно розвинув smooth-джаз. Важливо відзначити, що багато smooth-виконавців, які стали ключовими у 1980-х роках, починали свою кар'єру саме у фьюжн-проектах.

Таким чином, smooth-джаз як культурний феномен відкриває нові перспективи для діалогу між елітарною та масовою культурою, створює підґрунтя для подальших експериментів у сфері джазового мистецтва, успішно поєднує комерційну привабливість з музичною складністю, демонструє здатність джазового мистецтва до постійної еволюції та адаптації до викликів сучасного світу.

ВИСНОВКИ

Результатом проведеного дослідження стало узагальнення провідних характеристик стильового напрямку smooth-джазу як художнього феномену з власною еволюцією, естетикою та соціокультурним значенням, що має суттєвий вплив на розвиток сучасного джазового та популярного мистецтва. У своєму розвитку smooth-джаз пройшов декілька етапів: формування стилю (70-ті роки), період найбільшої популярності т.зв «золотої доби» (80-90-ті роки) та дестабілізації і трансформації (2000 – до тепер).

Відтак, в роботі розкрито історичні та соціальні передумови виникнення smooth-джазу, його визрівання у різноспрямованих векторах комерційно-популярного та інтелектуально-елітарного джазу, у стильових опозиціях свінг-бібоп; хот і кул, мейнстрім і авангард, а також в контексті трансформації джазової музики 1970-х років та формування нових моделей музичної комунікації.

Формування smooth-джазу як самостійного стильового напрямку стало можливим завдяки комплексу ключових факторів, серед яких:

- зміна практики музичного споживання та формування нової цільової аудиторії;
- трансформація музичної індустрії з орієнтацією на радіоформат та комерційну привабливість;
- органічна інтеграція елементів R&B, соул, поп-музики та фанку в джазову структуру;
- переосмислення традиційних джазових форм через спрощення гармонічної мови та акцент на мелодійності;
- впровадження електронних інструментів, багатоканального запису та цифрових технологій обробки звуку.

Ці фактори створили унікальний соціокультурний контекст, у якому smooth-джаз зміг сформуватися як життєздатний комерційний напрямок, що успішно поєднує імпровізаційну природу джазу з доступністю та мелодійністю популярної музики.

Для позначення раннього періоду розвитку стилю у 70-х роках дослідники застосовують назву «кросовер», підкреслюючи процес гібридизації, злиття музичних жанрів чи стилів, що є поширеною тенденцією у світовому мистецтві. Знаковими для формування естетики smooth-джазу в цей період стали альбоми Боба Джеймса, Гроувера Вашингтона-молодшого, Веса Монтгомері, Джорджа Бенсона, Чака Манджоне, а також креативна продюсерська діяльність Кріда Тейлора.

Соціокультурний контекст «золотої доби» 80-90-х рр. smooth-джазу висвітлено у зв'язку з поширенням субкультури «яппі» young urban professionals - молодих міських професіоналів, що виникла на початку 1980-х років у США, асоціювалась з розкішним способом життя та матеріальним добробутом. Комерційний успіх smooth-джазу з його естетикою психологічного комфорту та емоційної стабільності корелював із фінансовими можливостями «яппі», які становили значну частину його цільової аудиторії. «Золота доба» - це період найбільшої популярності та комерційного успіху стилю, поширення численних радіоформатів, зокрема, NAC (New Adult Contemporary), де виникла сама назва - «smooth-джаз». А також поява плеяди виконавців, які сформували його канонічне звучання - Кенні Джі, Боба Джеймса, Девіда Сенборна, Дейва Коза.

Наступний період пошуків і трансформацій (від 2000 – до тепер) характеризується технологічними інноваціями у звукозапису, використанні цифрових інструментів, взаємодією з музичними традиціями різних культур, впливом неосоул-руху та експериментального джазу, змішуванням з іншими стилями: ейсід-джазом, ню-джазом, хіп-хопом. Серед ключових постатей Джефф Райан, Джуліан Вон, Адам Хоулі, Бані Брунел, Кем Каллоуей, Брайан Калберстон, Роберт Гласпер, Грегорі Портер, Тромбон Шорті.

Формування smooth-джазової традиції в Україні являє собою унікальний приклад успішної культурної адаптації американського жанру в національному музичному просторі і виразно проявляється, зокрема, у розвитку саксофонного виконавства. До його досягнень належать

- проєкт «Smooth Operation» (2015) за участю чотирьох саксофонів Володимир Лебедєв (альт), Андрій Чмут (альт), Артем Менделенко (тенор), Михайло Остапенко (тенор);
 - спільні записи і виступи Андрія Чмута і Боба Джеймса у Києві та у Лондоні. Знаменний концерт джазових музикантів з України та США відбувся 29 листопада 2019 року у Freedom Hall в Києві і став неймовірним музичним експериментом джазової комунікації світової легенди і володаря музичної премії «Греммі» та молодого талановитого українця Андрія Чмута – висхідної зірки саксофону.
 - сольні альбоми Андрія Чмута «Smoothability» (2018)., «Soulmate» (2020).
- До основних художньо-естетичних засад smooth-джазу належать
- комерційна спрямованість, що виявляється у адаптації до вимог радіоформатів та масового слухача, візуальній складовій;
 - контрольована чуттєвість, легка романтика, позитивний настрій;
 - відчуття об'єму, просторовості у звуковій атмосфері, уникнення різких динамічних перепадів та екстремальних регістрів, звуковий баланс;
 - пріоритет мелодії, наспівні, чіткі, структуровані музичні теми легкі для сприйняття;
 - стабільна ритмічна основа, стійкий ґрун, часто танцювальна пульсація;
 - збалансоване співвідношення імпровізаційних та композиційних елементів, куплетні форми;
 - поєднання високої виконавської майстерності з враженням легкості та невимушеності;
 - відсутність різких гармонічних контрастів та непередбачуваних альтерацій, що сприяє релаксаційному ефекту;
 - синтез музичних традицій, серед яких афроамериканські жанри фанк, соул та R&B відіграли провідну роль. Імпровізаційний компонент у smooth-джазі зберігає формальні ознаки джазової спонтанності, *фанкова основа* проявляється насамперед у специфічній організації ритмічної секції. *Соул-музика* запропонувала smooth-джазу модель для побудови

гармонічних послідовностей та мелодичних ліній. Формотворення у smooth-джазі базується на принципах *популярної* музики. Вокальні техніки стилю *R&B*, найбільш виразно представлені у грі на саксофоні – інструменті, що став емблематичним для smooth-джазу. Використання електричних та електронних інструментів стало однією з визначальних характеристик успадковане від *фьюжн-джазу*.

Однак, smooth-джаз не механічно поєднує різностильові елементи, а творить органічний синтез і якісно нову музичну естетику, що зберігає складність джазового мислення та реалізує її через доступні для широкого слухача музичні форми. Розуміння цього є ключовим для адекватної оцінки ролі smooth-джазу у формуванні сучасного музичного ландшафту.

Список використаних джерел

1. Андрій Чмут – Мрія | Боб Джеймс | Джамала | Війна в Україні | Стефанія - YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=MJe4jwQN1VI>
2. Smooth operation: Джаз на терасі <https://concert.ua/uk/event/river-mall-rhythm-smooth-jazz>
3. Smooth Operation. Новини Minprom. <https://minprom.ua/news/179615.html>
4. Aaron J. West, B.M., B.S., M.M Caught between jazz and pop: the contested origins, criticism, performance practice, and reception of smooth jazz. Dissertation Prepared for the Degree of doctor of philosophy University of North Texas December 2008. 284 p.
5. Ake D. *Jazz Cultures*. University of California Press, 2002. 238 p.
6. Allcock S. Smooth Jazz: A Journey Through Musical History Body - Smooth Jazz: A Journey Through Musical History Body | FeastMagazine <https://www.smoothjazz.club/>
7. Barlow N. What Is Smooth Jazz <https://audiolover.com/genres/jazz/what-is-smooth-jazz>
8. Fergus R. Who were the 1980's yuppies?. Yuppie is a slang term denoting the... *Medium*. <https://medium.com/@rhondafergus/who-were-the-1980s-yuppies-bd66d19a62f5>
9. Gioia T. *The History of Jazz* (Oxford University Press, 1997), 366 p.
10. Gridley M. *Jazz Styles: History and Analysis*, 9th ed. (New Jersey: Pearson/Prentice Hall, 2006), 335
11. Harrison M. *Smooth Jazz Piano The complete guide wsth CD*. Hal Leonard Keyboard Style, 2004. 80 p.
12. Hülsmann H-B First view Andrey Chmut *Smoothability* <http://www.smooth-jazz.de/firstview/Chmut/Smoothability.htm>
13. Levine M. *The Jazz theory book* Sher Music Co, 1995. 552 p.

14. Mader W. A. The Rise Of The Smooth Jazz Format: An Exploratory Study Of Kenny G And His Gang Of Smooth Operators Electronic Theses and Dissertations. University of Central Florida Libraries, 2012. 47 p.
15. Panken T., Whiz G: Kenny G Is Still the Smooth Jazz King.
<http://music.barnesandnoble.com/features/interview.asp?NID=598266&z=y>
16. Smooth Jazz Therapy: Андрій Чмут – Smoothability
https://smoothjazztherapy.typepad.com/my_weblog/2018/06/andrey-chmut-smoothability.html
17. Smooth Jazz: Origen, Características, Subgéneros y Artistas
<https://www.sowhatmusic.net/post/smooth-jazz>
18. Stein S. Kenny G: Songbird in Full Flight *Down Beat*, January 1988, P. 18
19. Stern M. Riding the Wave: The Origins of Smooth Jazz
<https://www accuradio.com/page/featured/origins-of-smooth-jazz>
20. What Is Smooth Jazz? History [Jazz Observer](https://jazzobserver.com/what-is-smooth-jazz)
<https://jazzobserver.com/what-is-smooth-jazz>
21. Zine G. N. Creed Taylor and the Origins of Smooth Jazz -
<https://grimotnanezine.com/2021/10/08/creed-taylor-and-the-origins-of-smooth-jazz>